

FORMULARZ KWERENDY INSTYTUCJI MUZEALNYCH

Projekt „Muzea w polskiej kulturze pamięci (do 1918 r.): wczesne instytucje muzealne wobec muzeologii cyfrowej”

finansowany ze środków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego
w Ramach Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki 2015.

INFORMACJE OGÓLNE:

Lokalizacja: Miejscowość/ Region / Kraj

Chełm, Lubelskie, Królestwo Polskie

Tytuł/pełna nazwa instytucji:

Muzeum Oddziału Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego w Chełmie

Typ instytucji: muzeum publiczne, zbiory muzealne instytucji lub organizacji (biblioteka, towarzystwo naukowe), kolekcja prywatna

zbiory muzealne PTK

Opis instytucji/skrócony (wg wzoru: typ instytucji, charakter zbiorów):

okazy przyrodnicze, archeologiczne, paleontologiczne oraz z dziedziny przemysłu ludowego zebrane podczas wycieczek,

Daty działalności / zakres czasowy:

1911-1914, 1919-1939

Dostępność

ograniczona

Rodzaj pamięci

lokalna o charakterze krajoznawczo-przyrodniczym

Obszar pamięci/ nośnik pamięci/ rodzaj zbiorów

DANE INSTYTUCJI :

	OBECNIE	DAWNIEJ
ADRES / SIEDZIBA DANE ADMINISTRACYJNE – województwo/powiat/gmina/ulica/ nr działki, zmiany siedzib (daty); REGION HISTORYCZNY	Muzeum Ziemi Chełmskiej im. Wiktora Ambroziewicza w Chełmie ul. Lubelska 55 22-100 Chełm	brak danych
DANE KONTAKTOWE TELEFON / EMAIL/ WWW	tel. (+48) 82 565-26-93 biuro@mzch.pl muzeum.chelm@wp.pl	
GODZINY OTWARCIA		
DYREKTORZY	Krystyna Mart	
ZARZĄDCA		

Budynek muzealny (przekształcenia/nowo wybudowany/zaadoptowany)	zespół zabytkowych XIX wiecznych kamieniczek przy ulicy Lubelskiej 57	
---	---	--

INFORMACJE HISTORYCZNE:

Zmiany w nazwach:

zbiory muzealne Oddziału PTK w Chełmie, Muzeum Okręgowe w Chełmie, Muzeum Ziemi Chełmskiej,

Misja muzeum/ założenia kolekcjonerskie/ cele działalności

“systematyczna praca w kolekcjonowaniu zbiorów, jak i w utworzeniu biblioteki” Rocznik PTK 1910, s. 124

Zakres terytorialny (zawarty w misji muzeum)

ziemia chełmska

Założyciele/ właściciele: osoby lub instytucje (podstawowe dane biograficzne lub krótka charakterystyka)

Chełmski Oddział PTK,
dr Edward Łuczkowski (1865-1932), prezes Oddziału, miejscowy społecznik i regionalista, był też współzałożycielem Towarzystwa Dobroczynności w Chełmie. W latach 1922-1926 był prezesem chełmskiego gniazda Polskiego Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”.

Pracownicy: opiekunowie, dyrektorzy, kustosze, muzeolodzy (podstawowe dane biograficzne, ważniejsze osiągnięcia)

Sekcja muzealna zał. 1911: Jan Kiciński - przewodniczący sekcji muzealnej i Maciej Jensz.

Organizacje związane z muzeum oraz działające przy muzeum (krótka charakterystyka, najważniejsze postaci, historia, datowanie)

Kalendarium (historia instytucji)

28 kwietnia 1910 roku założono Oddział Chełmski Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego - prezesem został dr Edward Łuczkowski. Organizacja skupiała miejscową inteligencję. Działalność Oddziału, poprzez umiłowanie kraju ojczystego i lepsze jego poznanie, miała na celu przeciwstawienie się coraz większej rusyfikacji. Oprócz organizowania wycieczek, zbierano książki oraz urządzono czytelnię z wypożyczalnią. Tworzono kolekcję muzealną.

Od 1 stycznia 1911 wynajęto lokal w cenie 180 rubli, dzięki czemu można było rozpocząć systematyczną pracę w kolekcjonowaniu zbiorów, jak i w utworzeniu biblioteki. Zarząd projektował po wejściu do nowej siedziby utworzyć sekcję muzealną i wycieczkową. “Pierwszą aby rozwinąć zamiłowanie do kolekcjonowania i poszukiwań w dziedzinie krajoznawstwa, drugą aby dość ospały ruch wycieczkowy na rok przyszły ożywić”.

1911 - nowa sekcja muzealna dzięki inicjatywie i ofiarności jej przewodniczącego Jana Kicińskiego osiągnęła spore rezultaty. Kiciński zapoczątkował i zapoznał uczestników wycieczek ze sposobami poszukiwań, zbierania i kolekcjonowania okazów dla muzeum.

Jedną ze słabych stron działalności, był brak możliwości popularyzowania wiedzy krajoznawczej. W Chełmie nie było średniej szkoły polskiej – nie było więc odpowiednich specjalistów z różnych gałęzi wiedzy, którzy mogliby i chcieli popularyzować tę naukę.

Jednak Zarząd postanowił dalej kontynuować m. in. powiększanie i kolekcjonowanie swoich zbiorów.

1912 - muzeum powiększyło się o 97 numerów, zbiory zwiedziło 40 osób.

1913 do biblioteki przybyło 9 map i 1 plan - ogółem było 287 tomów. Zasób zbiorów wynosił 566 okazów. Zwiedziło 72 osoby.

W czasie I wojny światowej zbiory uległy zniszczeniu.

Nieliczne ocalałe z pożogi wojennej zabytki trafiły w 1919 roku do Gimnazjum im. S. Czarnieckiego, gdzie ówczesny dyrektor szkoły Wiktor Ambroziewicz zaczął od nowa tworzyć pierwsze w niepodległej Polsce Muzeum Ziemi Chełmskiej.

Po zakończeniu II wojny światowej organizowaniem muzeum zajął się Kazimierz Janczykowski, niezapomniany regionalista chełmski. Od roku 1953 zbiory archeologiczne, a od roku 1969 pozostałe zbiory muzeum, przeniesione zostały z liceum im. S. Czarnieckiego do nowo odremontowanego budynku dawnego Kolegium Pijarów przy ulicy Lubelskiej 55. Mieściły się tam działy: archeologiczny, historyczny, sztuki, etnograficzny, przyrodniczy i tzw. Uniwersytet Kultury. W 1972 roku powstała przy Muzeum „Galeria 72”, która dała początek zbiorom Działu Sztuki Współczesnej. Od 1976 r. muzeum otrzymało nową nazwę Muzeum Okręgowe w Chełmie, co wiązało się z utworzeniem w roku 1975 województwa chełmskiego.

W związku z nowym podziałem administracyjnym kraju od 1999 r. muzeum uzyskało nazwę Muzeum Chełmskie w Chełmie. W roku 1980 muzeum otrzymało nowy budynek - dawną cerkiew unicką położoną przy ul. Św. Mikołaja. W chwili obecnej mieści się tam Dział Sztuki Dawnej. W połowie lat 80 działy archeologii, historii i przyrody przeniosły się do zespołu zabytkowych XIX wiecznych kamieniczek przy ulicy Lubelskiej 57, gdzie zorganizowano stałe ekspozycje tych działów. W roku 1999 działy: archeologiczny i etnograficzny przeniesiono do odnowionego budynku po dawnej drukarni "Zwierciadło".

W roku 2005 dokonano zmian organizacyjnych zmniejszając ilość działów merytorycznych z 7 do 3. Były to: Dział Archeologii i Etnografii; Dział Historii, Przyrody i Edukacji; Dział Sztuki oraz Biblioteka. Obecne Muzeum Ziemi Chełmskiej zajmuje cztery budynki, w których istnieje 11 działów merytorycznych.

ZBIORY

Charakterystyka zbiorów (wraz z danymi ilościowymi)

1911 "dwie piękne kolekcje minerałów (depozyt J. Kicińskiego), 2 kości mamuta, kręgowce, wspaniałe zakonserwowane, kolekcję miejscowych motyli, przeszło sto okazów archeologicznych i paleontologicznych, z różnych stron kraju (z uwzględnieniem chełmskiego) wreszcie kilkanaście okazów z dziedziny przemysłu ludowego".

Obiekty szczególne (o szczególnym znaczeniu symbolicznym, ważne dla nauki lub sztuki, komentowane, słynne)

Strategia pozyskiwania zbiorów

okazy przyrodnicze zebrane podczas wycieczek i dary

Darczyńcy/Fundatorzy/Sprzedawcy (imiona i nazwiska, charakterystyka przekazanych darów/sprzedanych eksponatów; data)

Jan Kiciński - przewodniczący sekcji muzealnej

Ekspedycje naukowe organizowane przez muzeum

Transfery zbiorów: data, okoliczności, zakres, ostateczna lokalizacja

WYSTAWY I DZIAŁALNOŚĆ POPULARYZATORSKA:

Wystawy stałe

brak danych

Wystawy czasowe

brak danych

Katalogi zbiorów i wystaw oraz przewodniki

Inne publikacje (wydawane przez instytucję)

--

Współpraca instytucjonalna (muzea, uczelnie, towarzystwa, administracja itd.)

--

Zasięg działalności (informacje o miejscu pochodzenia zwiedzających, komentatorów, autorów relacji itd.)

--

Zwiedzający (charakterystyka statystyczna, ważniejsze osobistości)

1912 zbiory zwiedziło 40 osób
1913 zbiory zwiedziły 72 osoby

--

ŹRÓDŁA:

Bibliografia

Oddział Chełmski "Rocznik PTK" 1910, s. 124-125.
Oddział Chełmski "Rocznik PTK" 1911, s. 119-121.
Oddział Chełmski "Rocznik PTK" 1912, s. 124-125
Oddział Chełmski "Rocznik PTK" 1913, s. 67-68
W Dwudziestą Rocznicę 1915-1935. *Księga Pamiątkowa Państwowego Gimnazjum im. S. Czarnieckiego w Chełmie*, Chełm 1935.
Jan A. Paszkiewicz, *Z dziejów Oddziału Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego - Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego w Chełmie*, "Rocznik Chełmski" T. 7, 2001.

Archiwa / zespoły archiwalne / źródła / inwentarze / księgi gości

--

Zasoby ikonograficzne (opis, lokalizacja)

--

Ciekawe cytaty

--

UWAGI:

--

OPRACOWANIE:

Autor opracowania:

Małgorzata Wawrzak

--

Data sporządzenia karty:

15 czerwca 2018

--

Wyjazdy studyjne w celu wykonania karty, daty:

lipiec 2017

--

METADANE* (wypełnia redaktor/moderator portalu)

TYTUŁ (Miejscowość-nazwa instytucji)	
LOKALIZACJA GPS	
KLASYFIKACJE	

DATA UTWORZENIA	
AUTOR WPISU/REDAKTOR/KOREKTOR	
RELACJE	
TAGI	
SYGNATURA	
PRAWA / LICENCJE	